

УДК 657.37:657.47

JEL classification: M41, D24, F18

Василь РУДНИЦЬКИЙ, Олена РУДНИЦЬКА

ФОРМИ ЗВІТНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЗА ОСНОВНИМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Анотація

Вступ. У сучасних умовах загострення конкурентної боротьби та поглиблення процесів глобалізації на перший план висувається проблема інформаційного забезпечення менеджерів усіх рівнів управління достовірною і своєчасною інформацією про основні показники фінансово-господарської діяльності підприємств. Для прийняття ефективних управлінських рішень керівники потребують не тільки фінансової інформації, але і нефінансової, яка міститься у звітності управлінського обліку. Отже, тема є актуальною та потребує подальшого дослідження.

Мета. Метою статті є розгляд видів і форм звітності управлінського обліку в зарубіжній та вітчизняній економічній літературі та зосередження уваги на побудові звітів бюджету витрат за основними бізнес-процесами торговельного підприємства.

Методи. Методи дослідження проблем, що пов'язані з формуванням звітності управлінського обліку, базуються на загальних і специфічних способах і прийомах вивчення економічних процесів, явищ та фактів, і зокрема тих, які стосуються визначення і конкретизації показників звітів про виконання бюджетів витрат відділами закупівлі, транспортування, зберігання та реалізації підприємства торгівлі. В цьому дослідженні застосовані монографічний і графічний методи, методи групування та зіставлення показників, аналізу динаміки і структури витрат, моделювання та бюджетування витрат основних бізнес-процесів торговельного підприємства, планування заходів щодо суттєвого покращення управлінської звітності.

Результати. Важливе місце в системі управлінського обліку займає процес бюджетування, що передбачає складання окремих форм звітності за основними бізнес-процесами торгівлі, зокрема закупівлі, транспортування, зберігання та реалізації.

Організаційна структура торговельних підприємств, види і обсяги їх діяльності та інші галузеві особливості мають суттєвий вплив на виділення центрів відповідальності, що відповідно визначає види і структуру звітності управлінського обліку.

© Василь Рудницький, Олена Рудницька, 2019.

У процесі формування звітів про виконання бюджетів витрат важливим є визначення конкретного переліку статей витрат, характерних для кожного відділу торговельного підприємства із врахуванням особливостей його діяльності.

Для відділу закупівлі доцільно виділити такі статті витрат: на утримання персоналу, на відрядження та представницькі витрати працівників служби закупівлі, на дослідження ринку закупівель, на погодження схеми постачання, укладання договорів, на подання та оформлення замовлень, на контроль за дотриманням умов договору постачання.

У формі управлінської звітності про виконання бюджету витрат відділом процесу транспортування доцільно виділити такі статті: витрати на утримання водіїв; паливо, мастильні та інші матеріали; технічне обслуговування та поточний ремонт рухомого складу; амортизація автотранспорту; навантажувально-розвантажувальні роботи, виконані власними силами; витрати на утримання відділу транспортування.

У «Звіті про виконання бюджету витрат відділом зберігання» запропоновано такі статті витрат: утримання персоналу складу; збитки від зберігання запасів (псування, уцінка, списання, природні збитки, моральне старіння, крадіжки); складське зберігання; утримання складу; страхування складських запасів; проведення фізичної інвентаризації та циклічної звірки; внутрішнє переміщення товарів на складі.

У «Звіті про виконання бюджету витрат відділом реалізації» основними показниками цього звіту будуть витрати обігу, які пов'язані з реалізацією товарів. До таких статей витрат доцільно відносити: витрати на утримання менеджерів зі збуту; витрати, пов'язані з транспортуванням, перевалкою та страхуванням товарів; фактичні витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування товарів або гарантійні зміни проданих товарів, якщо на підприємстві не створювався резервний фонд; витрати на зберігання, сортування, оброблення і передпродажну підготовку товарів; витрати на тару; витрати на рекламу та проведення маркетингових заходів; витрати на утримання відділу збуту. Такі статті є характерними як для підприємств оптової, так і для підприємств роздрібної торгівлі.

Перспективи. Подальші наукові дослідження у напрямку вдосконалення звітності управлінського обліку в частині виконання бюджету витрат доцільно для процесу збуту розробити «Зведену відомість обліку фінансових результатів від реалізації товарів за системою директ-костинг». На нашу думку, за таким форматом можна складати зведену відомість обліку фінансових результатів від реалізації товарів і за іншими системами, а сама відомість буде підставою для складання «Звіту про діяльність торговельного підприємства». Такий досвід варто запровадити для підприємств торгівлі з врахуванням особливостей їх фінансово-господарської діяльності.

Ключові слова: операційна діяльність, управлінський облік, бізнес-процес, звітність управлінського обліку, центр відповідальності.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 5, бібл.: 7.

Актуальність теми. Успішна діяльність підприємств торгівлі передбачає розвиток системи управлінського обліку і його звітності шляхом використання нових методичних підходів до процесу бюджетування витрат основних бізнес-процесів із врахуванням передового досвіду вітчизняної та зарубіжної практики.

Звітність управлінського обліку є одним із важливих джерел інформації для економічного аналізу і прийняття менеджерами виважених і своєчасних управлінських рішень як на операційному, так і на стратегічному рівнях. Слід відзначити, що на цьому етапі серед вітчизняних і зарубіжних вчених не вироблено єдиного підходу щодо видів, форм і змісту цієї звітності. Важливе значення для управління витратами на торговельному підприємстві відіграє звітність управлінського обліку за основними бізнес-процесами, зокрема: закупівлі, транспортування, зберігання, реалізації.

Таким чином, за нинішніх умов управління бізнес-процесами в торгівлі особливої актуальності набувають питання щодо формування звітів про виконання бюджетів витрат основних відділів підприємств торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями форм управлінської звітності як важливого елементу системи управлінського обліку займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені: І. В. Аверчев [1], В. І. Бачинський [7], Ф. Ф. Бутинець [2], С. Ф. Голов [3], Т. В. Давидюк [2], Ю. А. Ігошина [4], М. В. Корягін [5], С. А. Кузнецова [6], П. О. Куцик [7], Г. Г. Осадча [8], Т. Писаренко [9], І. Д. Фаріон [9], О. В. Фоміна [10], О. Я. Чернін [11] та ін. Однак нерозкритою проблемою залишаються питання побудови і змісту форм звітів бюджету витрат за основними бізнес-процесами підприємств торгівлі, зокрема: закупівлі, транспортування, зберігання та реалізації.

Метою дослідження є розгляд видів і форм звітності управлінського обліку в зарубіжній та вітчизняній економічній літературі та зосередження уваги на побудові звітів бюджету витрат за основними бізнес-процесами торговельного підприємства.

Виклад основного матеріалу. У системі управлінського обліку важливе місце займає бюджетування, що передбачає складання окремих форм звітності, виходячи з цього процесу. Так, С. Ф. Голов виділяє такі форми звітності, які стосуються процесу бюджетування: бюджетний баланс, звіт про виконання бюджету, бюджетний звіт про прибуток, звіт про виконання бюджету компанії. Крім цього, він пропонує на підприємствах складати такі форми звітності управлінського обліку: звіт про прибуток компанії, звіт відділу продаж, звіт про результати діяльності центру витрат, звіт про виконання бюджету постійних витрат [3, 365- 465].

І. В. Аверчев пропонує дещо відмінний перелік форм управлінської звітності, яка складається на кожному підприємстві індивідуально в довільній формі. Зокрема, до таких звітів він відносить: щоденний звіт про надходження і виплату грошових коштів; щотижневий звіт про старіння дебіторської заборгованості; щотижневий звіт про кредиторську заборгованість і планування грошових витрат; щотижневий звіт про склад складських запасів; щотижневий звіт про виручку, собівартість реалізованої продукції, загальні, комерційні та адміністративні витрати; щомісячний звіт про заходи з підвищення кваліфікації персоналу і т. д. [1, 28].

Дещо інший підхід щодо виділення форм управлінської звітності мають Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, Н. М. Малюга [2, 424]. Зокрема, вони пропонують

групувати звітність про операційну діяльність підприємства за основними процесами діяльності: постачання, виробництва, збуту (рис. 1).

Рис. 1. Внутрішня звітність про операційну діяльність

Як видно з рис. 1, до процесу постачання відносяться такі форми звітності управлінського обліку: звіт про запаси сировини, звіт про розмір та якість сировини, звіт про кредиторську заборгованість, звіт про закупівлю. Процес виробництва охоплює таку управлінську звітність: звіт про виробничі потужності, звіт про рівень резервних запасів, звіт про витрати виробництва, звіт про незавершене виробництво. До процесу збуту віднесено звіт про запаси готової продукції, звіт з продажу, звіт про дебіторську заборгованість, звіт про бартерні операції.

Подібної думки щодо виділення звітності управлінського обліку за основними процесами виробництва дотримуються І. Д. Фаріон та Т. М. Писаренко [9]. Різниця полягає лише в тому, що на етапі постачання вони запропонували звіт про бартерні операції замість звіту про закупівлю, а на етапі збуту додатково запропонували загальний звіт.

На наш погляд, більш правильним підходом щодо виділення звітності за процесами виробництва є пропозиції Ф. Ф. Бутинця, Т. В. Давидюк, Н. М. Малюги Відділ постачання займається закупівлею сировини, матеріалів, товарів та інших запасів, а тому складання звіту про закупівлю на цьому етапі є обов'язковим. Загальний звіт не має обмежуватися лише процесами збуту і через це він є загальним про всю фінансово-господарську діяльність підприємства.

Ми погоджуємося з М. В. Корягіним і П. О. Куциком, що «...для вирішення завдань конкретного підприємства слід використовувати типові додаткові звіти –узагальнені, представлені дані в табличній або графічній формі, наприклад, за групами товарів, які реалізуються за видами виробництв» [5, 239].

Організаційна структура торговельних підприємств, види і обсяги їх діяльності та інші галузеві особливості мають вплив на виділення центрів відповідальності, що відповідно визначає види і структуру звітності управлінського обліку.

О. Я. Чернін, дослідивши інформаційні запити управлінської ланки торговельних підприємств, запропонував форми звітності управлінського обліку в розрізі центрів відповідальності. Зокрема, звіт про виконання операційного бюджету доходів та витрат залежно від каналів збуту товарів, звіт про результати оцінки ефективності функціонування центру відповідальності, узагальнений звіт про результати аналізу відхилень та причин їх виникнення [11, 106].

На нашу думку, форми звітності управлінського обліку стосуються як підприємств оптової торгівлі, так і підприємств роздрібною торгівлі. Враховуючи те, що основними бізнес-процесами для підприємств торгівлі є закупівля, транспортування, зберігання і реалізація, за якими складаються відповідні бюджети, то доцільною є розробка періодичних звітів про виконання цих бюджетів.

У табл. 1 представлено розроблену нами форму «Звіту про виконання бюджету витрат відділом закупівлі».

Таблиця 1

Звіт про виконання бюджету витрат відділом закупівлі за вересень 2018 р.

(тис. грн.)

№ з/п	Статті витрат	Бюджет	Фактично	Відхилення (тис. грн.)		Причина відхилення	Варіанти оптимізації витрат
				абсолютне	відносне, %		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Витрати на утримання персоналу відділу зкупівлі	190	197	+7	3,68	Виплата одноразових премій	
2	Витрати на відрядження та представницькі витрати працівників служби закупівлі	135	136	+1	0,74	Розширення бази постачальників	
3	Витрати на дослідження ринку закупівель	64	58	-6	-9,38	Звільнений працівник	
4	Витрати на погодження схеми постачання	53	53	-	-	-	
5	Укладання договорів	18	18	-	-	-	
6	Витрати на подання та оформлення замовлень	41	41	-	-	-	
7	Витрати на контроль за дотриманням умов договору постачання	79	79	-	-	-	
	Разом	580	582	+2	0,34	-	

Бухгалтер-аналітик _____

посада

підпис

прізвище, ініціали

Як видно із табл. 1, основними реквізитами цієї форми звітності є: статті витрат, бюджетне значення, фактичне понесення витрат, відхилення, причина відхилення, варіанти оптимізації. Така форма звітності розробляється на кожному підприємстві індивідуально у терміни відповідно до потреб управління.

На підприємствах торгівлі, де є власний відділ транспортування, із врахуванням номенклатури статей витрат, характерних для цього бізнес-процесу, розробляється за аналогічною формою із попереднім звітом «Звіт про виконання бюджету витрат відділом транспортування». Бюджетуванню в процесі транспортування підлягають витрати за такими статтями: витрати на утримання водіїв; паливо, мастильні та інші матеріали; технічне обслуговування та поточний ремонт рухомого складу; амортизація автотранспорту; навантажувально-розвантажувальні роботи, виконані власними силами; витрати на утримання відділу транспортування.

До основного бізнес-процесу оптової торгівлі, а за наявності комори і в роздрібній торгівлі відноситься процес зберігання товарів. Із врахуванням особливостей цього бізнес-процесу нами запропонована форма «Звіту про виконання бюджету витрат відділом зберігання товарів», який включає такі статті: витрати на утримання персоналу складу; збитки від зберігання запасів (псування, уцінка, списання, природні збитки, моральне старіння, крадіжки); витрати на складське зберігання; витрати на утримання складу; витрати на страхування складських запасів; витрати на проведення фізичної інвентаризації та циклічної звірки; витрати на внутрішнє переміщення товарів на складі.

Для бізнес-процесу реалізації товарів на підприємствах торгівлі об'єктами управлінського обліку є витрати, доходи та фінансові результати. За аналогією до попередніх процесів нами запропоновано «Звіт про виконання бюджету витрат відділом збуту» (табл. 2).

Основними показниками цього звіту будуть витрати обігу, які пов'язані з реалізацією товарів. До таких статей відносяться: витрати на утримання менеджерів зі збуту; витрати, пов'язані з транспортуванням, перевалкою та страхуванням товарів; фактичні витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування товарів або гарантійні зміни проданих товарів, якщо на підприємстві не створювався резервний фонд; витрати на зберігання, сортування, оброблення і передпродажну підготовку товарів; витрати на тару; витрати на рекламу та проведення маркетингових заходів; витрати на утримання відділу збуту.

Такі статті є характерними як для підприємств оптової, так і для підприємств роздрібної торгівлі.

П. О. Куцик, В. І. Бачинський, О. А. Полянська, досліджуючи роботу підприємств оптової торгівлі, запропонували систему накопичувальних реєстрів та звітів управлінського обліку для процесів закупівлі, зберігання, збуту [7].

Таблиця 2

**Звіт про виконання бюджету витрат відділом збуту
 за вересень 2019 р.**

(тис. грн.)

№ з/п	Статті витрат	Бюджет	Фактично	Відхилення		Причина відхилення	Варіанти оптимізації витрат
				абсолютне	відносне, %		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Витрати на утримання менеджерів зі збуту	170	173	3	1,76	додаткова виплата премії	
2	Витрати, пов'язані з транспортуванням, перевалкою та страхуванням товарів	68	68	-	-		
3	Фактичні витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування товарів або гарантійні зміни проданих товарів, якщо на підприємстві не створювався резервний фонд	7	7	-	-		
4	Витрати на зберігання, сортування, оброблення і передпродажну підготовку товарів	85	85	-	-		
5	Витрати на тару	18	18	-	-		
6	Витрати на рекламу та проведення маркетингових заходів	45	47	2	4,44		
7	Витрати на утримання відділу збуту	250	257	7	2,80	зростання тарифів за електроенергію	
	Разом	643	655	12	1,87		

Бухгалтер-аналітик _____

посада

підпис

прізвище, ініціали

Для процесу збуту нами запропоновано «Зведену відомість обліку фінансових результатів від реалізації товарів за системою директ-костинг» (табл. 3).

Таблиця 3

**Зведена відомість обліку фінансових результатів
 від реалізації товарів за системою «директ-костинг»
 за липень 2018 р.**

(тис. грн.)

Показник	Найменування товару				
	КЧ-12	КЧШ-18	КЖ-25	і т. д.	Разом
Дохід від реалізації товарів	65,0	93,0	105,0	-	67000,0
Непрямі податки і збори	11,7	16,7	18,9	-	12060,0

продовження таблиці 3

Дохід від реалізації товарів за мінусом непрямих податків і зборів	53,3	76,3	86,1	-	54940,0
Вартість придбання (сума коштів сплачених постачальнику (продавцю))	37,7	54,0	60,9	-	38860,0
Послуги посередників			0,7		2,0
Транспортно-заготівельні витрати	1,6	1,9	2,2		21,0
Інші витрати (змінні у процесах закупівлі й транспортування)	0,4	0,8	1,0		8,0
Первісна вартість реалізованих товарів	39,7	56,7	64,8		38891,0
Виробничий маржинальний дохід	13,6	19,6	21,3		16049,0
Витрати на зберігання товарних запасів (змінні)	0,7	1,1	1,3		14,7
Витрати на збут товарів (змінні)	1,3	1,4	1,5		16,3
Операційний маржинальний дохід	11,6	17,1	18,5		16018,0
Постійні операційні витрати	1,3	1,6	2,1		12,9
Операційний прибуток	10,3	15,5	16,4		16005,1

Бухгалтер-аналітик*посада**підпис**прізвище, ініціали*

На нашу думку, за таким форматом можна складати зведену відомість обліку фінансових результатів від реалізації товарів і за іншими системами, а сама відомість є підставою для складання «Звіту про діяльність торговельного підприємства». Такий досвід варто запровадити для підприємств торгівлі з врахуванням особливостей їх діяльності.

Висновки. Важливе місце в системі управлінського обліку займає процес бюджетування, що передбачає складання окремих форм звітності за основними бізнес-процесами торгівлі, зокрема закупівлі, транспортування, зберігання та реалізації.

Організаційна структура торговельних підприємств, види і обсяги їх діяльності та інші галузеві особливості мають суттєвий вплив на виділення центрів відповідальності, що відповідно визначає види і структуру звітності управлінського обліку.

У процесі формування звітів про виконання бюджетів витрат важливим є визначення конкретного переліку статей витрат, характерних для кожного відділу торговельного підприємства із врахуванням особливостей його діяльності.

Для відділу закупівлі доцільно виділити такі статті витрат: на утримання персоналу, на відрядження та представницькі витрати працівників служби закупівлі, на дослідження ринку закупівель, на погодження схеми постачання, укладання договорів, на подання та оформлення замовлень, на контроль за дотриманням умов договору постачання.

У формі управлінської звітності про виконання бюджету витрат відділом процесу транспортування доцільно виділити такі статті: витрати на утримання водіїв; паливо, мастильні та інші матеріали; технічне обслуговування та поточний ремонт рухомого складу; амортизація автотранспорту; навантажувально-розвантажувальні роботи, виконані власними силами; витрати на утримання відділу транспортування.

У «Звіті про виконання бюджету витрат відділом зберігання» запропоновано такі статті витрат: утримання персоналу складу; збитки від зберігання запасів (псування, уцінка, списання, природні збитки, моральне старіння, крадіжки); складське зберігання; утримання складу; страхування складських запасів; проведення фізичної інвентаризації та циклічної звірки; внутрішнє переміщення товарів на складі.

У «Звіті про виконання бюджету витрат відділом реалізації» основними показниками цього звіту будуть витрати обігу, які пов'язані з реалізацією товарів. До таких статей витрат доцільно відносити: витрати на утримання менеджерів зі збуту; витрати, пов'язані з транспортуванням, перевалкою та страхуванням товарів; фактичні витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування товарів або гарантійні зміни проданих товарів, якщо на підприємстві не створювався резервний фонд; витрати на зберігання, сортування, оброблення і передпродажну підготовку товарів; витрати на тару; витрати на рекламу та проведення маркетингових заходів; витрати на утримання відділу збуту. Такі статті є характерними як для підприємств оптової, так і для підприємств роздрібною торгівлі.

Перспективи подальших досліджень. Подальші наукові дослідження щодо форм звітності управлінського обліку за основними бізнес-процесами підприємств торгівлі доцільно проводити на основі наявного національного та зарубіжного досвіду щодо методики її формування із врахуванням галузевих особливостей торгівлі та чіткого визначення переліку статей витрат основних бізнес-процесів, що є важливими об'єктами обліку і контролю на оперативному і стратегічному рівнях.

Література

1. Аверчев И. В. *Управленческий учет и отчетность. Постановка и внедрение.* Москва : Вершина, 2009. 512 с.
2. *Бухгалтерський управлінський облік : підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навч. закладів / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, З. Ф. Канурна, Н. М. Малюга, Л. В. Чижевська ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. 3-тє вид., допов. і переробл.* Житомир : ПП «Рута», 2005. 480 с.
3. Голов С. Ф. *Управлінський облік : підруч.* Київ : Лібра, 2003. 704 с.
4. Игошина Ю. А. *Содержание управленческой отчетности и этапы ее постановки.* URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/soderzhanie-upravlencheskoj-otchetnosti-i-etapy-eyo-postanovki>.
5. Корягін М. В., Куцик П. О. *Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності : монографія.* Київ : Інтерсервіс, 2016. 276 с.
6. Кузнєцова С. А. *Інтегрована управлінська звітність: глобальні виклики та локальні рішення в епоху ноосфери. Економічний нобелівський вісник.* 2014. № 1(7). С. 270–279. URL : <http://duer.edu/uploads/vidavnitstvo14/ekonomichnij-nobelivskij-visnik-114/7621.pdf>.
7. Куцик П. О., Бачинський В. І., Полянська О. А. *Управлінський облік операційної діяльності підприємств оптової торгівлі : монографія / за заг. ред. проф. П. О. Куцика.* Львів : Растр-7, 2015. 312 с.

8. Осадча Г., Синявська Ю. Управлінська бухгалтерська звітність та критерії оцінки її ефективності. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 6. С. 223–227. URL : http://nbuv.gov.ua/URLN/bnav_2018_6_49/.
9. Фаріон І. Д., Писаренко Т. М. *Бухгалтерський управлінський облік : навч. посіб. / за ред. д-ра екон. наук, проф. І. Д. Фаріона*. Тернопіль : Екон. думка, 2003. 350 с.
10. Фоміна О. В. Управлінська звітність в системі обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. Т. 21, вип. 6(48). С. 201–205. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.
11. Чернін О. Я. Управлінський облік за центрами відповідальності на підприємствах оптової торгівлі. *Вісник ЖТДУ*. 2014. № 3 (69). С. 101–107. URL : www.ven.ztu.edu.ua/article/view/37805/37519.

References

1. Averchev, I.V. (2009). *Upravlencheskii uchet i otchetnost. Postanovka i vnedrenie* [Managerial Accounting and Reporting. A problem statement and implementation]. Moscow: Vershyna [in Russian].
2. Butynets, F.F., Davydiuk, T.V., Kanurna, Z.F., Maliuha, N.M., & Chyzhevskaya, L.V. (2005). *Bukhhalterskyi upravlinskyi oblik* [Managerial accounting]. Butynets, F.F. (Ed.). Zhytomyr: Ruta [in Ukrainian].
3. Holov, S.F. (2003). *Upravlinskyi oblik* [Managerial Accounting]. Kyiv: Libra [in Ukrainian].
4. Igoshyna, Yu.A. (n.d.). *Soderzhanie upravlencheskoi otchetnosti i etapy ee postanovki* [The content of managerial accounting reports and reporting phases]. cyberleninka.ru. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/soderzhanie-upravlencheskoy-otchetnosti-i-etapy-eyo-postanovki> [in Russian].
5. Koriahin, M.V., & Kutsyk, P.O. (2016). *Problemy ta perspektyvy rozvytku bukhhalterskoi zvitnosti* [Problems and prospects of the development of accounting reporting]. Kyiv: Interservis [in Ukrainian].
6. Kuznietsova, S.A. (2014). *Intehrovana upravlinska zvitnist: hlobalni vyklyky ta lokalni rishennia v epokhu noosfery* [Consolidated managerial reporting: global challenges and local solutions in the era of noosphere]. *Ekonomichnyi nobelivskiy visnyk – Nobel Economic Herald*, 1(7), 270-279. Retrieved from <http://duerp.edu/uploads/vidavnistvo14/ekonomichnij-nobelivskij-visnyk-14/7621.pdf> [in Ukrainian].
7. Kutsyk, P.O., Bachynskiy, V.I., & Polianska, O.A. (2015). *Upravlinskyi oblik operatsiinoi diialnosti pidpriemstv optovoi torhivli* [Managerial accounting of operational activities in wholesale trading enterprises]. Kutsyk, P.O. (Ed.). Lviv : Rastr-7 [in Ukrainian].
8. Osadcha, H., & Syniavska, Yu. (2018). *Upravlinska bukhhalterska zvitnist ta kryterii otsinky yii efektyvnosti* [Managerial accounting reporting and evaluation criteria of its effectiveness]. *Biznes-navihator – Business Navigator*, 6, 223-227. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/URLN/bnav_2018_6_49/ [in Ukrainian].
9. Farion, I. D., & Pysarenko, T.M. (2003). *Bukhhalterskyi upravlinskyi oblik* [Managerial accounting]. Farion, I.D. (Ed.). Ternopil : Ekon. dumka [in Ukrainian].

10. Fomina, O.V. (2016). Upravlinska zvitnist v systemi oblikovo-analitychnoho zabezpechennia menedzhmentu pidpriemstva [Managerial reporting within accounting and analytical provision of the enterprise's management]. *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova – Odesa National University Herald*, 21, 6(48), 201-205. Retrieved from http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64 [in Ukrainian].
11. Chernin, O.Ya. (2014). Upravlinskyi oblik za tsentramy vidpovidalnosti na pidpriemstvakh optovoi torhivli [Managerial accounting by responsibility centres in wholesale trading enterprises]. *Visnyk ZhTDU – Bulletin of Zhytomyr state Technological University*, 3(69), 101-107. Retrieved from www.ven.ztu.edu.ua/article/view/37805/37519 [in Ukrainian].

Редакція отримала матеріал 20 березня 2019 р.